

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TUPROQ VA IQLIM SHAROITIDA EKOLOGIK TOZA (ORGANIK) OLMA MEVASINI YETISHTIRISH

Allamberganov Jahangir

M.Mirzayev bog'dorchilik, uzumchilik va vinochilik ITI Qoraqalpoq ITS direktori

Uzakbergenov Ulugbek

M.Mirzayev bog'dorchilik, uzumchilik va vinochilik ITI Qoraqalpoq ITS direktori ilmiy-
ishlar va innovatsiyalar bo'yicha direktor o'rinbosari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10628309>

Kalit so'zlar: organik bog'dorchilik, Qoraqalpog'iston, olma, tuproq, sho'rlanish, eroziya, kompost, organik o'g'it, zarakunada, Pestitsidlar, gerbitsidlar.

Hozirgi davrga kelib mamlakatimiz aholisi 36 mln. kishiga yetdi. Aholi sonining ko'payishi, yer va suv resurslarining kamayishi maydon birligidan ko'proq hosil olish uchun salmoqni oshirmoqda. Texnologiyaga asoslangan qishloq xo'jaligi fermerlarni sintetik kimyoviy moddalardan keng foydalanishga majbur qildi, bu esa o'z navbatida er, suv va atrof-muhit kabi tabiiy resurslarning yanada tanazzulga uchrashiga olib keldi, bu esa inson va hayvonlarning sog'lig'ini yomonlashtirdi. Hozirgi vaqtda qishloq xo'jaligida barqarorlik oziq-ovqat ishlab chiqarish tizimi va biologik xilma-xillikka xavf tug'dirmasdan resurslarni tejash uchun talab qilinadi.

Organik dehqonchilik - bu barqaror qishloq xo'jaligining bir turi bo'lib, u atrof-muhitni saqlashdagi roli uchun muhim tartibga soluvchi yordamga ega. Organik dehqonchilik - bu barcha sintetik materiallardan tashqari ishlab chiqarishni boshqarish tizimi, lekin almashlab ekish, ekin qoldiqlari, hayvon go'nglari, xo'jalikdan tashqari organik chiqindilar, mineral qo'shimchalar va ozuqa moddalarini mobilizatsiya qilishning biologik tizimi kabi xo'jalik ichidagi agrotehnika, biologik va mexanik usullarga tayanadi. biologik xilma-xillikni, biologik tsikllarni va agroekotizim salomatligini rag'batlantiradigan va kuchaytiradigan o'simliklarni himoya qilish va boshqalar.

Zamonaviy qishloq xo'jaligida qishloq xo'jaligi kimyoviy moddalari va o'sishni tartibga soluvchi vositalardan keng miqyosda foydalanish ekologik zararga va atrof-muhitning ifloslanishiga olib keladi.

Bugungi kunda, O'zbekiston aholisining qariyb 67 foizi qishloqlarda yashab, dehqonchilik bilan shug'ullanadi. Qishloq xo'jaligini boylik keltiradigan samarali, barqaror va daromadli sohaga aylantirish muhim. 1950-51 yildan 2020-21 yilgacha bo'lgan davrda dunyo aholisining oziq-ovqatga bo'lgan talabi qariyb olti baravarga oshdi. Biroq, kimyoviy o'g'itlar va pestitsidlarning haddan tashqari va nomuvofiq ishlatilishi tuproq unumdorligiga ta'sir qildi va uzoq muddatli barqaror qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga ta'sir qilmoqda. Shu bilan birga, ko'plab ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy muvozanatga ta'sir qilmoqda.

Yashil inqilob texnologiyalari, jumladan, sintetik agrokimyoviy moddalardan ko'proq foydalanish, ozuqa moddalariga javob beradigan yuqori mahsuldor ekin navlarini qabul qilish, sug'orish imkoniyatlaridan kengroq foydalanish va hokazolar ko'p hollarda ishlab chiqarish hajmini oshirdi. Tegishli tanlovsiz va yuqori energiya manbalaridan doimiy foydalanish ekinlar hosildorligi va unumdorligining pasayishiga, shuningdek, tuproq unumdorligi va atrof-muhitning yomonlashishiga olib keladi. Bundan tashqari, bugungi kunda qishloq iqtisodiyoti sintetik materiallarga bog'liqlik va kundan-kunga materiallar narxining o'zgarishi bilan bog'liq muammolarga duch kelmoqda. Bundan tashqari, O'zbekiston qishloq xo'jaligi Jahon

Savdo Tashkiloti (JST) ma'lumotlariga ko'ra savdoning globallasuvi tufayli bozor raqobatbardoshligini yo'qotmoqda. Demak, miqdor bilan bir qatorda sifat ham muhim xususiyat ega bo'ladi. Qishloq xo'jaligida organik dehqonchilik, tabiiy dehqonchilik, bio-dinamik qishloq xo'jaligi, lalmikor qishloq xo'jaligi, eko-fermerlik kabi va boshqa turli xil yangi g'oyalar paydo bo'ldi. Shu sababli, sog'lom ekotizimni oziqlantirish uchun organik dehqonchilik kabi o'rnini bosuvchi dehqonchilik tizimini qabul qilish zarur.

Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qishloq xo'jaligini rivojlantirish siyosatida ekiladigan erlarning unumdorligini arzonroq xarajat bilan oshirishga, odamlarga va atrof-muhitga kam yoki zarar keltirmaydigan mahsulotlarning yuqori samaradorligiga e'tibor qaratish lozim. Organik dehqonchilik tizimlari so'nggi o'n yil ichida tobora kuchayib borayotgan sadoqatni hayratda qoldirdi, chunki ular qishloq xo'jaligiga to'sqinlik qilayotgan muammolarga ba'zi echimlarni taklif qilishlari aniq.

Organik dehqonchilik atrof-muhitni muhofaza qilish, qayta tiklanmaydigan resurslarni saqlash va oziq-ovqat sifatini yaxshilash nuqtai nazaridan foyda keltirishi mumkin. Bu ijtimoiy ehtiyoj. Rivojlanayotgan mamlakatlarda nafaqat iste'molchilar nuqtai nazaridan, balki fermerlar nuqtai nazaridan ham qishloq xo'jaligini rivojlantirish siyosatida ekin ekiladigan yerlarning unumdorligini kam xarajat bilan oshirishga, mahsulot samaradorligini oshirishga, odamlarga ham, ekologiyaga ham zarari kam yoki zarar keltirmaslikka alohida e'tibor qaratish lozim.

Organik olma yetishtirish yoqimli tajriba bo'lishi mumkin, ammo bu biroz mehnat talab qiladi. Organik dehqonchilik nafaqat atrof-muhit uchun foydali, balki iste'molchining salomatligi uchun ham yaxshi bo'lishi mumkin. Organik olma etishtirish ob-havoga bog'liq va himoya qilishni talab qiladi.

organik olma etishtirish uchun, avvalam bor to'g'ri o'lchamdagi olma daraxt ekish muhimdir. Pakana yoki yarim pakana olma ekish kerak. Qoraqalpog'iston sharoitida daraxtlarning bo'yi 1,50 metrdan 2,40 metrgacha bo'lishi tavsiya etiladi. Kengligi 1,50-3,0 metr orasida bo'lishi tavsiya etiladi. Olma ko'p joylarda juda yaxshi o'sadi. Ular ekilgan ma'lum navga qarab sovuqroq va issiqroq iqlimda o'stirilishi mumkin. Organik olma -6 °C darajagacha bo'lgan haroratga bardosh bera oladi. "Semeryanka" kabi ba'zi navlar harorat -10 °C darajagacha pastga tushganda achchiq ta'mli mevalar hosil qilishi mumkin. Organik olma etishtirish uchun eng yaxshi joylar kuniga kamida 6 soat quyosh nuri oladigan hududlar bo'lishi kerak. 6 soatdan kamroq vaqt mevaning kichik va qattiq bo'lishiga olib keladi. Olma daraxtlari uchun eng yaxshi joylar yaxshi havo aylanishi mumkin bo'lgan joylardir, chunki bu chirish va qoraqo'tir kabi kasalliklarning oldini olishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, Organik dehqonchilik atrof-muhitni muhofaza qilish, qayta tiklanmaydigan resurslarni saqlash va oziq-ovqat sifatini yaxshilash nuqtai nazaridan foyda keltirishi mumkin. Har qanday fermer xo'jaligining rentabelligi mahsulot tannarxi va olingan yalpi daromadga bog'liq. Yer qiymatlari, shuningdek, bog'ni tayyorlash, ekish va hosil qilish bilan bog'liq xarajatlardan bog'liq bo'lgan joyga qarab juda katta farq qilishi mumkin. Ushbu xarajatlardan organik va an'anaviy bog'lar o'rtasida juda o'xshash bo'ladi. Biroq, to'g'ridan-to'g'ri xarajatlardan, ayniqsa o'g'itlar va zararkunandalarga qarshi kurash mahsulotlari uchun katta mehnat talablari va yuqori xarajatlardan organik olma odatda kuchli va murakkab zararkunandalar bosimi ostida, an'anaviy yoki birlashtirilgan olmalarga qaraganda

qimmatroq bo'ladi. Organik zararkunandalarga qarshi kurash materiallari, mehnat, yoqilg'i va mashina xarajatlarini yanada oshiradi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" gi PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
2. А. Любоведская; С. Коршунов. Правильный подбор технологий органического земледелия // член Общественного совета МСХ РФ, председатель правления Союза органического земледелия. Научный журнал Агро бизнес №6, 11 июня 2020
3. G.Abdunazarova. Organik dehqonchilik: istiqbol sari qadam // Soliq va bojxona xabarlarini moliyaviy-iqtisodiy gazeta. №35-son, 2014 yil.
4. Q.Mirzajonov, R.Raxmonov. Organik dehqonchilik bizga kerakmi? // Agroolam.uz, 29-iyun, 2018 yil. <https://agro-olam.uz/organik-dehqonchilik-bizgakerakmi/>
5. Anonymous, 2021. Organic agriculture area in India in FY 2021. <https://www.ststista.com>
6. Bhusanar S.B, and Meena S.S. Organic Farming in India: Present Status and Challenges. Emerging Trends in Agribusiness and General Management. 2022; 139-146.
7. Charyulu D.K, and Dwivedi A.K. Economics of Organic Farming V/s Conventional Farming in India. Retrieved from <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstractid=2859912>, 2016.
8. Das, S., Chatterjee, A., and Pal, T. K. (2020). Organic farming in India: a vision towards a healthy nation. Food Quality and Safety, 4, 69076.
9. Dey S., Achar S., and Dey A. Organic farming: concept, principle, benefits and prospects in India. Agriculture Letters, 2021; 2, 24-26.